

SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI KONULU TÜRKÇE YOUTUBE VİDEOLARININ KALİTE, GÜVENİLİRLİK VE BİLİMSEL DOĞRULUK AÇISINDAN İNCELENMESİ

Mahmut Selçuk¹, Zekiye Ayça Ballı²

¹Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi

²Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Giriş: Problemler sosyal medya kullanımı (PSMK), ruh sağlığı, sosyal işlevsellik ve üretkenlik üzerinde olumsuz etkileri olan, giderek büyüyen bir halk sağlığı sorunudur. YouTube, sağlık bilgileri için önemli bir kaynak olmakla birlikte, PSMK ile ilgili içeriklerin niteliği, güvenilirliği ve doğruluğu yeterince net değildir. Bu çalışma, sosyal medya bağımlılığına ilişkin Türkçe YouTube videolarının kalitesini, güvenilirliğini, anlaşılabilirliğini ve bilimsel doğruluğunu, geçerli değerlendirme araçları ve davranışsal bağımlılığa özgü bir kodlama çerçevesi kullanarak değerlendirmeyi amaçlamıştır.

Yöntemler: 1 Mart – 30 Nisan 2025 tarihleri arasında YouTube’da “sosyal medya bağımlılığı” ve “problemler sosyal medya kullanımı” anahtar kelimeleriyle sistematik bir tarama yapılmıştır. Tekrarlayan, reklam içerikli, ilgisiz veya Türkçe dışı içerikler çıkarıldıktan sonra 126 video analize dahil edilmiştir. İki psikiyatrist her videoyu bağımsız olarak Global Quality Scale (GQS), modifiye DISCERN (sağlık bilgisi güvenilirliği değerlendirme ölçeği), JAMA ölçütleri ve Görsel-İşitsel Hasta Eğitimi Materyalleri Değerlendirme Aracı (PEMAT-A/V) ile değerlendirmiştir. Ayrıca Griffiths’in altı bağımlılık bileşeni (öncelik, duygu düzenleme, tolerans, yoksunluk, çatışma, nöks) ile işlevsel bozulma, eş tanılar, tedavi/başvuru bilgisi ve yanlış bilgilendirme unsurlarına dayalı Sosyal Medya Bağımlılığı

Doğruluk Skoru (SMA-AS) geliştirilmiştir. Videolar, lisanslı sağlık çalışanları (psikiyatrist, psikolog, hekim), akademisyenler veya resmi kurumlarca hazırlanmışsa “profesyonel” olarak; diğerleri “profesyonel olmayan” olarak sınıflandırılmıştır.

Sonuçlar: 126 videonun %52,4’ü profesyoneldi. Profesyonel içerikler GQS (3,21 vs. 1,98), DISCERN (3,48 vs. 2,86), JAMA (ortanca 3 vs. 1), PEMAT-A/V (%74,3 vs. %62,1) ve SMA- AS (6,2 vs. 3,4) skorlarında anlamlı derecede yüksek puan almıştır (tümü $p < 0,001$). Videoların yalnızca %18,3’ü tüm bağımlılık bileşenlerini ele alırken, yanlış bilgilendirme profesyonel olmayan videoların %27,0’unda görülmüştür. Video süresi GQS ($\rho = 0,44$) ve SMA-AS ($\rho = 0,39$) ile pozitif korelasyon göstermiş, etkileşim ölçütleri ile kalite arasında ise ilişki bulunmamıştır.

Tartışma ve Sonuç: Türkçe YouTube videolarının çoğu düşük-orta kalitededir. Profesyonel katkı güvenilirlik ve doğruluğu artırmaktadır. Dijital platformlar ile sağlık profesyonelleri arasındaki iş birliği ve standart kılavuzların geliştirilmesi, çevrimiçi içeriklerin halk sağlığı değerini güçlendirebilir. Bu yaklaşım, yanlış bilgilendirmeyi azaltarak toplumsal farkındalığı da artıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya bağımlılığı, youtube, içerik analizi, güvenilirlik, bilimsel doğruluk